

VITÉZY LÁSZLÓ: AZ ÉNEKESNŐ

Soha, sehol, senkinek

KOLOZSI LÁSZLÓ

A RÁKOSI-DIKTATÚRA KÖRMÖNFONT ALJASSÁGA EGY IGAZ TÖRTÉNET TÜKRÉBEN.

A Rákosi-korszaknak nevezett időszak nem volt igazán hosszú, hat évnél alig valamivel több, mégis a huszadik század magyar történelmének egyik legtragikusabb időszaka. A megtorlások, a fizikai atrocitások, az állami terror, a valóságos és iszonyatos elnyomás időszaka, ami nem is annyira gazdaságilag, mint inkább szellemileg tarolta le az országot. Mindenki mindenkiben árulót látott. Ez a feljelentések korszaka, a koncepciós pereké, a házmesterek rémuralma. Alapját a rettegés, a megfélemlítés képezte. Éppen ezekkel, a terror eszközeivel, tarthatta magát hatalomban a párt, és a hatalomban tartás eszközei kihatottak az élet szinte minden területére. Nem tudta magát azoktól függetleníteni sem művész, sem a függetlenségét a sikerei és népszerűsége miatt látszólag megőrizni tudó sportoló sem. A legérzékletesebben mindezt, a hatalom természetét, hogy mindenki csak egy szem a láncon, egy vers mutatja be: Illyés Gyula az ötvenhatos forradalom után ismertté lett hatásos költeménye, az *Egy mondat a zsarnokságról*. Film, erről az időszakról, kevés szünetelt, ahhoz képest legalábbis,

hogy milyen súlyos erkölcsi kérdéseket vetett fel, milyen rettenetes döntésekre kényszerített sokakat. Ezért is mondható, hogy Vitézy László filmjének, a kort hitelesen megrajzoló *Az énekesnő*nek, nem is elsősorban a focista, Vince és az énekesnő, Vali a főszereplője, hanem legalább annyira az a fiú, Vince barátja, akit az ávósok árulásra kényszerítenek, a Vince kivégzését némán végignéző joghallgató tanúk vagy azok a válogatott focisták, akikből csak sziluetet látunk, és akikből nem sokkal később a rettenetes állapotokat valamennyire elviselhetővé tevő Aranycsapat lesz.

Ők, a túlélők, a szemtanúk a kor elszennvedői, a kor áldozatai, akik ebből, a diktatúra okozta traumából, nem egykönnyen épülhettek fel. Éppen azért is érdekes a Szűcs Sándor és Kovács Erzsébet énekesnő történetére építő film szüzséje, mert ezt, a mellékalakok áldozatváltát, ugyanúgy hangsúlyossá tudja tenni, mint a kápok szinte szürreális elhivatottságát, az ÁVÓ-s tisztek cinizmusát.

Az egyik legplasztikusabb szereplő, az ÁVH-tiszte a filmben Szarvas József alakítja: arcának rezdülései,

„Alapját a megfélemlítés képezte”
(Bánovits Vivianne)

az, ahogy egy odavetett a szélsőséges megtorlást igazolni hivatott eszme-futtatásra reagál, nagyon árulkodóak, a film igazi drámája közte és a szeretője, a bírónő között zajlik. Tóth Ildikó nagyszerű, ahogy összeszorított szájjal kiköveteli a legkeményebb büntetést és legalább annyira elszántan azt is, hogy nőként tiszteljük. Nem fekete-fehér alakok ők. Az áldozatok, az énekesnő, akit Bánovits Vivianne alakít, főként könnyes szemmel, és a focista, sokkal inkább papírból kivágott figurák.

Talán azért is alakult így, mert az alkotók nem vállalták, hogy a valóságos történethez, Szűcs történetéhez egészen közel vigyék a filmet. A tudatosan szinte csak arcközelikre épülő fekete-fehér tévéfilm fel is vállalja, és nem is, hogy Szűcs Sándor és Kovács Erzsébet énekesnő szerelmét dolgozza fel. Árulkodóak az eltérések: Vali a filmben már elvált, Kovács Erzsébet viszont nem vált el. Szűcs a valóságban feleségét és két gyermekét is elhagyta az énekesnőért. A focistát egyértelműen azért büntetik, hogy más jeles labdarúgóknak is elvegyék a kedvét a disszidálástól (Szűcsöt az AC Milán szerette volna leszerződtetni). Ezért épülhet fel a nagy csapat. A valóságban Puskás és társai mindent megtettek, ami megtehető volt, hogy kiszabadítsák társukat. Kovács Erzsébet népszerű slágere, a „Rejtély” pár évvel későbbi, a *Füre lépni szabad* című film betétdala. Ugyanakkor az igaz, hogy az énekesnőt a börtönben tudatosan félreinformálták az 1951. június 4-én felakasztott focista nevében írt hamis levelekkel. És az is igaz, hogy Kovács Erzsébet börtönbüntetése után visszatalált a színpadra. Vitézy László filmje a Bara Margit meghurcoltatását felidéző, szintén érdemdús *A színésznő* (2017) párdarabja, minden sematikusága és film elején hallható, a szerelmesek közt zajló beszélgetések sutasága ellenére, fontos film a korról. A kor viszonyairól. Arról, hogy semmi, még a szerelem sem menthet meg senkit a történelem legkeményebb korszakaiban.

AZ ÉNEKESNŐ – magyar tévéfilm, 2022. Rendezte: Vitézy László. Írta: Sz. Szabó István, Vitézy László. Kép: Markert Károly, Pap Ferenc. Szereplők: Bánovits Vivianne (Szalkai Vali), Herczegh Péter (Nagy Vince), Tóth Ildikó (Bírónő), Szarvas József (ÁVH-s főtitész), Fesztbaum Béla (ÁVH-s), Györgyi Anna (Fegyőr), Dörner György (Csáki), Pindroch Csaba (Sebes Gusztáv). Gyártó: Megafilm. A Duna Televízió bemutatója. 82 perc

